

Innst. S. nr. 127.

(1998-99)

Innstilling fra utenrikskomiteen om atomsikkerhetstiltak og støtte til politiske og økonomiske reformer i Russland og Baltikum.

St.prp. nr. 38 (1998-99).

Til Stortinget.

SAMMENDRAG

Regjeringen foreslår i proposisjonen at bevilgningen til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa under kap. 197 på statsbudsjettet for 1999 økes med 100 mill. kroner til 155,5 mill. kroner. Regjeringen vil komme tilbake med forslag til inndekning av den foreslåtte tilleggsbevilgningen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 1999.

I begrunnelsen for forslaget blir det i proposisjonen bl.a. vist til at formelle og praktiske hindringer, særlig på russisk side, tidligere har gjort det vanskelig å få gjennomført prosjektene og utbetalt midlene i budsjettåret. Dette har resultert i betydelige budsjettoverføringer fra et år til annet (306 mill. kroner fra 1997 til 1998). I 1998 ble det imidlertid gjennomført prosjekter for hele 443 mill. kroner, slik at overføringene fra 1998 til 1999 ble redusert til 63,5 mill. kroner. Med en bevilgning for 1999 på 55,5 mill. kroner, er tilgjengelige midler til formålet redusert fra 578 mill. kroner ved inngangen til 1998 til 119 mill. kroner for 1999. Disponibel bevilgning er pr. 18. februar 1999 i sin helhet bundet opp i igangsatte prosjekter.

Det fremholdes videre i proposisjonen bl.a. at en tilleggsbevilgning for 1999 på 100 mill. kroner vil gjøre det mulig å holde prosjektaktivitetene overfor Russland og Baltikum på et rimelig nivå. De aktiviteter som strekker seg inn i år 2000 vil kunne planlegges gjennomført under den tilsagnsfullmakt på inntil 200 mill. kroner som Stortinget har vedtatt for 1999.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig med Regjeringen når det gjelder formålet med bevilgningen. Flertallet legger særlig vekt på situasjonen i Nordvest-Russland.

Flertallet mener at samarbeidet med Russland er av den aller største betydning for Norge. På denne bakgrunn vil flertallet støtte forslaget fra Regjeringen og vil på samme måte som Regjeringen komme tilbake til inndekning i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett. Flertallet viser for øvrig til de vedlagte svar fra utenriksministeren på spørsmål fra komiteen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til merknader fra Arbeiderpartiet i Budsjettinnst. S. nr. 14 (1998-99) der disse medlemmer foreslo å øke bevilgningen til Russland og Øst- og Sentral-Europa med 32 mill. kroner. Dette beløpet skulle særlig rettes inn mot den humanitære situasjonen i Nordvest-Russland med stor vekt på situasjonen i f.eks. helsesektoren. Dette beløpet skulle komme i tillegg til forslaget fra Regjeringen om å bevilge 95 mill. kroner og til-sagnsfullmakten på 200 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti konstaterer at flertallet i Stortinget, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre, vedtok å redusere bevilgningen til 55 mill. kroner. Dette er betydelig lavere enn noe år tidligere.

Disse medlemmer viser til budsjettinnstillingen der Utenriksdepartementet slo fast at en slik bevilgning for 1999 ville føre til et redusert prosjektsamarbeid for 1999. Ettersom bevilgningen for 1998 var betydelig mindre enn for 1997 var det også overveiende sannsynlig at det ville bli mindre å overføre av ubrukte midler fra 1998 til 1999 enn det var fra 1997 til 1998. (For 1998 ble det bevilget 271 mill. kroner, i 1997 ble det brukt 428 176 000 kroner til samme formål.)

Disse medlemmer viser til brev vedlagt denne innstillingen der utenriksministeren viser til at en i

november ikke hadde full oversikt over forbruket for 1998. Disse medlemmer mener likevel at det var åpenbart at bevilgningen etter flertallets forslag for 1999 ville bli for liten.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til proposisjonen og til utenriksministerens svarbrev til komiteen, datert 8. mars 1999, der det fremgår at beløpet på 100 mill. kroner vil bli brukt til miljøtiltak, atomsikring, ulike prosjekter i Barentsregionen og humanitær bistand til Russland foruten ulike infrastruktur- og næringstiltak i Russland og Baltikum. Disse medlemmer støtter Regjeringens forslag og viser for øvrig til at dersom den humanitære situasjonen i Nordvest-Russland skulle bli ekstraordinært vanskelig, vil Regjeringen komme tilbake til spørsmålet om ytterligere bevilgninger på grunnlag av en eventuell fornyet offisiell anmodning fra russisk side.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at sikkerheten ved de russiske atominstallasjonene er et russisk ansvar, og at en kontinuerlig økonomisk assistanse, bl.a. fra Norge, vil bidra til å svekke russernes egen ansvarsfølelse, slik at det oppstår ansvarspulverisering.

Disse medlemmer viser til at Russland i de senere år har mottatt hundrevis av milliarder dollar i økonomisk hjelp uten synbar positiv virkning. Tvert imot finnes det mange bevis på at pengene er kommet på avveie.

Disse medlemmer finner det uklokt å påta seg matvareforsyninger i fredstid til kanskje verdens beste jordbruksland.

Disse medlemmer vil for øvrig påpeke at de russiske myndigheter, og særlig den kommunistisk pregede Duma, fører en stadig mer antinvestlig politikk, og støtter serberne som fører krig mot sivilbefolkningen i det tidligere Jugoslavia.

Disse medlemmer går derfor imot bevilgningsforslaget.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener den humanitære innsatsen i Nordvest-Russland må styrkes betydelig. Bakgrunnen er det økende antallet russere i Murmansk-området og på Kola som lever

under fattigdomsgrensen. Disse medlemmer mener Norge som naboland har et spesielt ansvar når vi ser at de aller svakeste gruppene i det russiske samfunnet rammes av at den økonomiske fremgangen uteblir. Stor sosial nød kan i dette området også representere en sikkerhetsrisiko, blant annet pga. den omfattende militære virksomheten på Kola. Russland mangler egne sivile organisasjoner som kan yte bistand til de svakest stilte i det russiske samfunnet. Disse medlemmer mener Norge har et ansvar for å bidra til oppbygging av frivillige organisasjoner og det sivile samfunn i våre nærområder.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Regjeringen bes i forbindelse med revidert budsjett om å øke bevilgningene til humanitær hjelp til Nordvest-Russland med 50 mill. kroner. Bevilgningen skal komme i tillegg til de 100 mill. kroner Regjeringen allerede har foreslått til nærområdene.»

Disse medlemmer mener den sosiale nøden i deler av Russland ikke står noe tilbake for den nøden vi ser i andre verdensdeler og vil understreke at økte bevilgninger til humanitær hjelp til nærområdene må finne sin inndekning fra Utenriksbudsjettets 03-område, eventuelt over kapitlene 150, 154 og 161.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti ved en rekke anledninger har tatt til orde før økt økonomisk og humanitær bistand til Russland og Øst-Europa. Sosialistisk Venstreparti vil mot denne bakgrunn støtte Høyres forslag til økt bevilgning til humanitær hjelp til Nordvest-Russland.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre:

Regjeringen bes i forbindelse med revidert budsjett om å øke bevilgningene til humanitær hjelp til Nordvest-Russland med 50 mill. kroner. Bevilgningen skal komme i tillegg til de 100 mill. kroner Regjeringen allerede har foreslått til nærområdene.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

På statsbudsjettet for 1999 gjøres følgende endring:

Kap.	Post	Formål	Kroner
197	70	Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, <i>kan overføres, økes med</i> fra kr 55 500 000 til kr 155 500 000	<u>100 000 000</u>

Oslo, i utenrikskomiteen, den 17. mars 1999.

Jan Petersen,
fung. leder.

Kjell Ivar Fossnes,
ordfører.

Einar Steensnæs,
sekretær.

Vedlegg**Spørsmål fra utenrikskomiteen til utenriksministeren, datert 4. mars 1999, og
utenriksministerens svar datert 8. mars 1999.****Spørsmål 1**

Allerede i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 1999 var det klart at reduksjonene i bevilgningen til Øst- og sentraleuropa ville få negative konsekvenser for aktiviteten. I svarbrev til komiteen (jfr vedlegg til Budsjett-innst nr 3) skriver Utenriksdepartementet bl.a.:

«Når det gjelder 1999 isolert sett er det imidlertid klart at prosjektaktiviteten vil bli påvirket negativt av at bevilgningen reduseres til et såpass lavt nivå som nå foreslås. I tillegg til at en rekke prosjektsøknader vil måtte avslås, vil andre prosjekt få redusert sin støtte, alternativt at større deler av støtten først må utbetales i år 2000.»

Når det allerede på dette tidspunkt var klart at bevilgningen var utilstrekkelig, hvorfor ble det ikke foreslått en høyere bevilgning?

Svar

Ved beregningen av det beløp som totalt ville være til rådighet i inneværende år, hadde Regjeringen under behandlingen av budsjettet for 1999 ikke full oversikt over det beløp som ville overføres fra 1998 til 1999 og dermed komme i tillegg til ordinær bevilgning for 1999. Dette skyldes at deler av midlene er stilt til disposisjon ved trekkfullmakter for andre departementer og institusjoner. Endelig oversikt over trukket beløp under disse fullmakter foreligger først i januar måned.

Selv om foreløpige beregninger mot slutten av 1998 indikerte større utbetalinger enn tidligere og dermed mindre midler totalt til rådighet i 1999, viste de endelige oversikter i januar at forbruket i 1998 var langt større enn antatt. Dette innebar at de totale overføringerne fra 1998 til 1999 kom ned i 63 mill. kroner, mot 306 mill. kroner ved årsskiftet 1997/98. Det var dermed først i januar at Regjeringen hadde de nødvendige oversikter som muliggjorde en grundig vurdering av behovet for ytterligere midler.

Spørsmål 2

I debatten om budsjettet for Utenriksdepartementet sa utenriksministeren bl.a. at Regjeringen ville vurdere situasjonen

«...fortløpende med hensyn til utbetalingstakten for prosjektene, og vil eventuelt komme tilbake til Stortinget med nødvendig bevilgningsforslag dersom utbetalingen skulle skyte fart.»

Er det noen spesiell grunn til at utbetalingene uforutsett har skutt fart bare få måneder etter budsjettbehandlingen?

Svar

Som nevnt under spørsmål 1, er det først i januar at det foreligger nøyaktige opplysninger om utbetalinger under trekkfullmakter til departementer og institusjoner. Selv om tidligere beregninger indikerte en høyere utbetalingstakt i 1998 enn tidligere år, var det først i januar Utenriksdepartementet hadde et fullt bilde som merbehovet kunne beregnes ut fra.

Spørsmål 3

I St prp nr 38 skriver Regjeringen bl.a.:

«Uten en tilleggsbevilgning vil også en rekke andre samarbeidsområder bli skadelidende.»

Vil beløpet på 100 mill kroner bli brukt utelukkende til miljøtiltak og atomsikring?

Svar

Beløpet på 100 mill. kroner vil i tillegg til miljøtiltak og atomsikring bli brukt til humanitær bistand til Russland, regionale prosjekter under Barentsprogrammet, multilateral helseplan for Barentsregionen, energiøkonomisering og et antall andre tiltak, herunder infrastruktur- og næringstiltak, i Russland og Baltikum.

Spørsmål 4

Regner Regjeringen med at det vil bli nødvendig med ytterligere bevilgninger til disse formålene i 1999, herunder til humanitær bistand til Russland?

Svar

Den foreliggende situasjonen i Nordvest-Russland, med behov for humanitær bistand, er ekstraordinær og et resultat av finanskrisen i august 1998 kombinert med en mislykket jordbrukshøst. Norges innsats er en direkte respons på en appell fra guvernøren i Murmansk og har så langt hatt et totalt omfang på nærmere 55 mill. kroner (hvorav 40 mill. kroner i matvarehjelp under landbruksavtalen). I tillegg kommer innsats fra de nordligste fylkenes side.

Utenriksdepartementet vil innenfor den foreslåtte tilleggsbevilgning på 100 mill. kroner videreføre den humanitære bistanden fram mot sommeren. Russland må på sikt selv ta ansvar for å dekke behovet for matvarer og medisiner til sin befolkning. Skulle det imidlertid vise seg at situasjonen igjen blir ekstraordinært vanskelig, vil Regjeringen komme tilbake til spørsmålet på grunnlag av en eventuell fornyet offisiell anmodning om hjelp fra russisk side.